

СОДЕРЖАНИЕ

Бела Барток: Народная музыка. Вторая и третья часть цикла турецких лекций. В этих лекциях Барток останавливается на следующих вопросах: Что такое народная музыка? Как влияет крестьянская музыка на новую музыку и каково значение этого? Как и зачем надо собирать народную музыку? Взаимные влияния, сказывающиеся в музыке восточно-европейских народов.

Пал Варга: Несколько слов о работе дирижера. **Тибор Полгар:** О дирижерстве. Обе статьи написаны в рамках дискуссии, развернувшейся вокруг статьи Пала Гергеи, опубликованной в нашем предыдущем номере.

Ференц Бониш: 1-я Рapsодия Народных песен Лайоша Бардош. Анализ и ознакомление с содержанием крупного хорового произведения для капеллы, написанной в форме вариаций.

Тибор Шараи: Яначек. Воспоминания.

Лайош Киш: Третий Том Сокровищницы венгерской народной музыки. Третий том большого сборника народной музыки будет содержать свадебные песни. В статье описана структура этого тома и приводится для показа несколько примеров.

Лайош Вардяи: Мой опыт сбора румынских народных песен. Автор в этой статье описывает свою научную поездку в Румынию.

Иван Витани: О музыкальных запросах масс. Автор статьи пишет о том, какую музыку желают слушать венгерские трудящиеся и о том, каким образом мы можем поставить эти запросы на службу музыкального воспитания.

Критика. Дискуссии. Известия.

SOMMAIRE

Béla Bartók: La musique populaire. IIe et IIIe parties de la série de conférences données en Turquie. Bartók y expose les questions suivantes: Qu'est-ce que la musique populaire?; quelle est l'influence de la musique paysanne sur l'art musical moderne, et quelle en est l'importance?; comment et pourquoi faut-il recueillir la musique populaire. Les influences réciproques dans la musique des peuples de l'Europe Orientale.

Pál Varga: Quelques mots sur le travail du chef d'orchestre. **Tibor Polgár:** Sur la tâche des chefs d'orchestre. Ces deux études contribuent à la discussion ouverte à la suite de l'article de Pál Gergely, paru dans notre numéro précédent et traitant du même sujet.

Ferenc Bónis: La Ière rapsodie de chants populaires de Lajos Bárdos. Analyse musicale et résumé de l'oeuvre pour chœur « a cappella », avec variations.

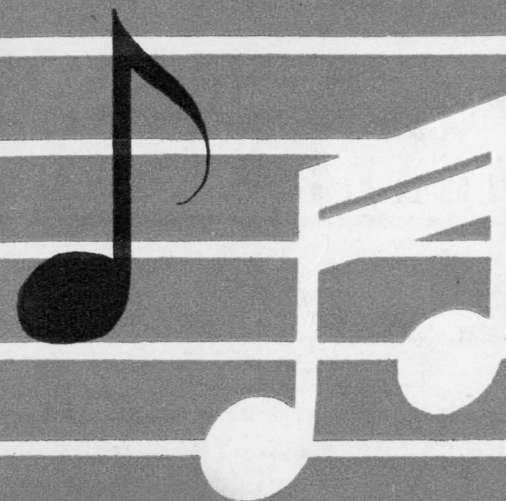
Tibor Sári: Janaček. Commémoration.

Lajos Kiss: Le IIIe volume de la Collection de Musique Populaire Hongroise. Le 3e volume sous presse de cette importante publication consacrée à la chanson populaire, présentera les chansons nuptiales. L'article parle de la composition de ce volume et publie quelques chansons, à titre d'exemple.

Lajos Vargyas: Mes expériences relatives à l'ethnographie musicale roumaine. L'auteur donne un compte-rendu de son voyage d'étude en Roumanie.

Iván Vitányi: Sur les exigences musicales des masses. Quelles exigences présentent les travailleurs hongrois envers la musique et comment pouvons-nous les mettre au service de l'éducation musicale.

Critiques. Tribune libre. Informations.

Új Zenei Szemle

A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGÉNEK FOLYÓIRATA

1954. szeptember V. évfolyam

9. szám

Búta (Tolna), *Pozsgai* Jánosné Varga Erzsébet 55 é. Kiss L. 1954. IV.

A közölteken kívül felvett többi siratóban akadnak olyanok, amelyeknél a dallam hangterjedelme nem éri el az oktávot, hanem csak a 4—8. (9.) terjedelemben mozognak. Vannak olyanok is, amelyek oktáv-terjedelműek, de záróhangjuk nem az alaphang, hanem a quint, vagy quart, mert az előadó véletlenül ott hagyja abba a dallamot. Ez különben általános tulajdonsága a siratóknak.

Az említett sirató-búcsúztató dallamtípus váratlan felfedezése arra enged következtetni, hogy további módszeres gyűjtések még sok eddig ismeretlen dallamtípust hoznak napfényre. Biztosra vehető, hogy a Déldunántúl eddig kevésbé ismert területeiről nemcsak a menyasszony-sirató további változatai is előkerülnek, hanem más, eddig ismeretlen népzenei érdekességek is. A Magyar Népzene Tára lakodalmos kötetének feladata az eddigi eredmények felmérése, összegezése és rendszerezése, de ez korántsem jelenthet végleges lezárást, ellenkezőleg indítékot a hiányok pótlására, a mutatkozó hézagok betöltésére.

KISS LAJOS

TAPASZTALATAIM A ROMÁN NÉPDALGYŰJTÉSÉRŐL

A magyar-román kultúrcsere-egyezmény lehetővé tette, hogy magyar zene-folklórlista újra eljuthasson Romániába és tovább építhesse azokat a baráti és tudományos kapcsolatokat, amelyek Bartók halála óta megszakadtak. Örvendetes, hogy ezúttal aránylag hosszabb idő állt rendelkezésünkre kimondottan tudományos kapcsolatokat és szakmai tapasztalatok céljából. A Népművészeti Intézet kiküldötte, *Baráth* Mária a zenei népszerűsítő munkát és intézményeit tanulmányozta, magának pedig a zene-folklór és általában a folklór-kutatás tanulmányozása volt célom, elsősorban a Bukaresti Folklór-Intézet és a hasonló kolozsvári intézmény meglátogatásával kapcsolatban. A bukaresti Kultúrkapcsolatok Intézete kérésünkre módot nyújtott ahhoz, hogy eredeti tervünket egy falusi gyűjtőúttal egészítsük ki.

A Bukaresti Folklór-Intézet nagyszabású szervezettel rendelkező, kitűnően működő intézmény. 30 tudományos munkaerőt foglalkoztat, ebből 10 zenész, 5 népköltésszel foglalkozik, 6 pedig táncossal. A technikai és segédszemélyzet létszáma 20 fő. Az intézet két épületben van elhelyezve, ahol minden zenész-munkatársnak külön helyisége van.

Román kartársainknak ezenfelül pompásan felszerelt stúdió is áll rendelkezésükre, 5 magnetofon, azonfelül egy telepes a villany nélküli területek számára. A külső munkatársakat, érdeklődőket külön dokumentációs szoba várja, ugyancsak külön helyiségben van a lemeztár és fonogrammtár is.

Egy dologban van csak hiány náluk: lemezvágás nincs az intézetben. Magnetofon-felvételeiket szalagon tárolják — igaz, hogy korlátlan mennyiségben áll rendelkezésükre: ezer méterekben számolnak — lejegyzéskor pedig fonográf-hengerre játsszák át, ami bizony nem a legyszerencsőbb megoldás. Ebben a tekintetben a nálunk alkalmazott, különleges lemezzátszó komoly előnyt jelentenek.

A Folklór-Intézet tagjai látják el nagyrészt azt a munkát is, ami a népszerűsítés és a dolgozók mozgalmi életének zenei igényeit elégíti ki. Ők szervezték meg s továbbra is ők irányítják a nálunk is járt népi zenekart, ők foglalkoznak a népi hangszerek tökéletesítésével a kultúr csoportok számára, népi hangszertanfolyamokat tartanak az együtteseknek és sok más hasonló feladatot látnak még el. Mindezt a munkát és a tudományos feladatokat is nagy létszámukkal és bőséges anyagi-technikai lehetőségeikkel fennakadás nélkül el tudják látni. Mindenesetre megfontolkoztató dolog, hogy a Román Népköztársaság ilyen nagyvonalúan gondos-

kodik a tudományos népzenei és folklór-kutatásokról, míg nálunk inkább csak a mozgalmi feladatokat igyekeztek megoldani a Népművészeti Intézet nagy szervezetének megalkotásával. Igaz, hogy ez sok feladatot levez a tudományos intézetek válláról, de egészen még sem tehermentesíti őket, viszont semmiesetre se pótolja a tudományos kutatást, ami pedig előfeltétele a mozgalmi munkának is.

Az intézet tudományos munkájáról négy délelőtt és két délután tájékoztattak a különböző munkatársak, lemezekkel, magnetofon-felvételekkel illusztrált előadásokban, melyet természetesen bőven szakított félbe a kölcsönös kérdeztetés és vita.

Az intézet alakulása óta (1949) kb. 60.000 dallam gyűlt össze, beleértve a korábbi gyűjtések anyagát, ami mind az intézet tulajdonába ment át (a Brailoiu-féle népzenei gyűjtemény, a Zeneszerzők Szövetségénél és a Dragoi-féle, mely a Közoktatásügyi Minisztérium zenei osztályán létesült). Ebben a kisebbségi népek zenéje is benne foglaltatik, így a magyar anyag mellett a lipovén, tatár, szerb, bolgár, hucul népzene is. 800 olyan népi hangfelvételük van, amit az intézet tudományos célra készíttetett. Ezenfelül vannak a terjesztési célokra szánt lemezek, melyek nagyrészt feldolgozásban adják a népdalt. 350 szalag, egyenként kb. félórás időtartammal az újabb gyűjtést képviseli, a többi anyag fonográfhangereken van. Amilyen impozáns számokat tesz ki ez a gyűjtés tekintetében, olyan óriási feladatot jelent a lejegyzőknek; nem is tudnak lépést tartani a gyűjtéssel, a lejegyzett anyag ebből aránylag csekély.

Érdekes munkát végeznek a zene-folklóristák egy hunyadmegyei kisebb területen, ahol egykor Bartók is gyűjtött. Céljuk éppen a 40 év változásainak felmérése s ezért mindenütt igyekeznek felkeresni azokat az énekeseket is, akik annakidején Bartóknak énekeltek. Minthogy a hunyadi Bartók-gyűjtés egészében nem került kiadásra, csak szemelvények jelentek meg belőle, felajánlottam, hogy a Múzeumunkban levő anyagot mikrofilmen rendelkezésükre bocsátjuk, amit nagy örömmel fogadtak.

A bemutatott zenei anyag és a belőle fakadó tudományos problémák köre olyan gazdag, hogy nem is vázolható egy rövid beszámoló keretében. Néhány érdekesebb dolgot említenék csak fel. Rendkívül gazdag az alkalomhoz kötött, szertartáshoz tartozó anyaguk, azon felül, amit már eddig is ismertünk. Kezdetleges zenei típusok a munténiai «esőkérő» énekek: dūr pentakord-hanganyag, 3/8-os ritmusban. Hallottam olyan kolindát, amely csak két hangból, az alsó domináns és a tonika ismételtetéséből állt. Siratóik nemcsak nemek és kor szerint különbözőek, műfaj szerint is elkülönülnek: vannak epikus siratók: fenyődal, hajnalének, amelyeket hivatásos siratóasszonyok énekelnek, a fenyődalt pl. Hunyadban hat hétig minden vasárnap a halál után. Lírikus sirató a *bocet*, amely a mi sirató dallamainknak felel meg. Ezek közt Olténiában hexakord terjedelmű, dūr, ereszkedő jellegű, sőt 2. és 1. fokon végződő két sorból álló is szerepelt, egyik hasonlított is a magyar siratókhoz. Persze arról nemigen lehet szó, hogy a somogyi és nyitrai hasonló siratóknak, vagy az obi-ugorok hasonló felépítésű dalainak valami közük lehet ezekhez; inkább arra kell gondolnunk, hogy egy nagyobb keleteurópai terület kezdetleges zenei fejlődésében lehettek hasonló vonások, hasonló lehetőségek. Ilyen közös vonások rajzolódni ki az előbb említett esőkérő és más, szertartásos dalok dūr-pentakord hanganyagában és kezdetleges felépítésében, amelyek a kiszé-szentiváni és bizonyos lakodalmos dalainkra emlékeztetnek, valamint a hasonló szlovák dallamokra.

Rendkívül értékes és gazdag anyaguk van a bukarestieknek népi hangszerekből és a rajtuk játszott zenéből. Legelembb hangszer, egyszersmind eléggé elterjedt és használatos, a szájbavett körtefalevél, amellyel doinákat is hallottam igen művészi módon előadni. Külön neve is van a levélen való dúdolásnak, akárcsak a csere-miszeknél. Nálunk nemigen fordítottak figyelmet erre a zenélési módra, talán azért, mert inkább csak gyerekjátéknak maradt meg a magyarok közt.

Rendkívül gazdag népihangszer-készletüket igen alapos bemutatóban volt alkalmam megismerni, mert ezen a területen kitűnő kutatóval rendelkeznek *Tiberiu* Alexandru személyében. Előadásából a népi hangszerek tipológiai, elterjedéstörténeti, hangolási és technikai kérdéseit összefoglalva ismerhettem meg a rajtuk játszott dallam felvételének meghallgatásával együtt. Népi hangszereik közt igen érdekesek is vannak, így pl. a pánsíp (naj), kettős-furulyák, áthangolt hegedűk rezonáló húrokkal; Arad, Hunyad-megye és a Bánát területén a dob mellett egy dallamhangszer szerepel: duda, furulya vagy klarinét; régi időkben maradt itt a sámandob-alakú egyfenekű dob, mely a Bákó-környéki medve-játékban szerepel, ahol álarcos alakítja a medvét és kézzel vagy fakanál nyelével veri a dobot.

Nem kevésbé érdekes és problémákban gazdag a balladaanyaguk — amiről *Comisel* Emilia tartott számunkra bemutatót. Balladái egészen mások, mint a mieink s általában az Európászerte közismert ballada. Náluk egyrészt a Balkánon általános hősi epika él, másrészt úgynevezett »fantasztikus« balladák, melyek népi mese-témákat dolgoznak fel. Egyik ilyen balladában például egy mesés méretű holló fészkel egy nagy fa tetején és pásztorokkal táplálja fiait. Az emberek a szélhez fordulnak segítségért, aki óriási viharral elpusztítja a szörnyet. Másik hasonló ballada a »Fagy és a török sereg«, amelyben a Fagy olyan hideget támaszt, hogy a törökök mind elpusztulnak a basa kivételével. Még az egyetlen közös magyar-román balladáról, a Kőműves Kelemenről (román megfelelője »Manole-mester«) is szereztünk új adatot: egész sor verses, énekelt felvétele van, vagyis téves Solymossynak az a nálunk általánosan ismert közlése, hogy a románoknál csak prózai mese formában él ez a történet.

A Kolozsvári Folklór-Intézetnél természetesen nem az ismeretlen anyag különleges problémái és meglepetéseit vártuk, hiszen az erdélyi magyar folklór számunkra jól ismert terület. Itt inkább az volt számunkra érdekes, hogy milyen keretek közt, mennyire sikeresen folyik az erdélyi magyarság zenei és népköltészeti hagyományának gyűjtése és feldolgozása, hiszen a magyarság leggazdagabb hagyományú területéről van szó. Örömmel tapasztaltuk, hogy ez a munka a Kolozsvári Folklór-Intézet keretében biztosítva van és ha nem is olyan széles keretek között és nem is olyan nagyszzerű felszereléssel működik, mint a bukaresti, de folyamatos komoly munkájuknak megvan az eredménye.

A kolozsvári intézet is 1949-ben alakult, a bukaresti intézet magyar alosztályaként, azzal a céllal, hogy a magyar kisebbség folklór-hagyományait tárja fel és a magyar-román kölcsönhatásokat vizsgálja. Jelenlegi létszámában 5 tudományos munkaező dolgozik. Vezetője *Faragó József* mese- és népköltészetkutató; három magyar zenefolkloristája van: *Jagamas János*, *Gurka László* és *Szegő Júlia*, ezenkívül itt dolgozik *Nicula J.* román zenefolklorista, aki az erdélyi románok közt végez gyűjtést és a román zenei kapcsolatok vizsgálatában nyújt segítséget. Rajtuk kívül külső munkatársakat is bevonnak a gyűjtőmunkába, így pl. az egyetem és a zenei főiskola hallgatóit, tanársegédeit, mert kiszállásra bőven áll rendelkezésre a megfelelő anyagi keret. Ma már inkább csak magnetofonnal gyűjtenek.

Munkájuk eredménye kb. 9000 dallam, amiből kb. 1200 román szöveges dal és kb. 2000 műdal, kb. 670 magyar hangszeres dallam, a többi magyar szöveges népdal, javarészt régi, köztük 50 sirató és 16 sirató-paródia, ami zeneileg tulajdonképpen ugyanaz. Ennek az anyagnak egy része csak feljegyzésben van megörökítve, kb. 1000 dallam van hengeren s 57 félórás magnetofon-tekercsen 827 felvételük van, melyből kb. 40 a mese, a többi dallam. A gyűjtés egyik súlypontja a moldvai csángók egész magyar nyelvű területe, másika Kolozsvár környéke és Kászonszék. A felderítő gyűjtések folyamán két eddig ismeretlen, gazdag zenéjű területet fedeztek fel: az egyik a Szászrégen környékén levő magyar falvak, a másik a Küküllő-vidék egy magyar szigete: Ózd, Bükkös és Istvánháza. Ez utóbbiba rendeztek kiszállást a számomra is. A jövőben tervezik, hogy az alföldi széleken is folytatnak felderítést, különösen Arad vidékén és a Szilágyságban. Általában az egész magyarlakta terület fel akarják kutatni, legalább felderítő gyűjtés formájában.

Emellett két helyen végeznek alaposabb kutatást is: két község zenei monográfiáját készítik. Ezek egyike a kalotaszegi Inaktelke, ahol már nagyjából befejeződött a gyűjtés (variánsok nélkül kb. 600, variánsokkal kb. 2600 dallam) és most már a monográfia megírásánál tartanak, másik a moldvai Trunk, ahol egyelőre a törzs-dallamokat gyűjtötték össze, számszerint kb. 650-et.

Azt hiszem nem kell részleteznem, hogy mit jelent számunkra ez az anyag, például a 670 hangszeres darab, hangszeres tánczenénk kutatása szempontjából, vagy az a félszáz sirató, amely közt eddig nem ismert típusok is akadnak. A kolozsváriak által végzett magyar nyelvű gyűjtő és rendszerező munkához hozzájárul az is, hogy kiadvány tekintetében is tudtak jelentőset produkálni. Ők hozták létre az első népzenei és folklór-kiadványt egész romániai viszonylatban. Ez a »Moldvai csángó népdalok és népballadák« kötet, melyet augusztus 23-ra, Románia Felszabadulásának 10. évfordulójára készítettek elő s melynek tördelt kefelevonatát már magam is láthattam. Ez a kiadvány 200 szöveget és 147 dallamot tartalmaz, szöveg-műfaj szerint rendezve s a Szépirodalmi Kiadó közreműködése folytán nálunk is kapható lesz. Ez a kiadvány azért is nagyjelentőségű, mert Romániában rosszul áll a tudományos folklórkiadványok ügye: nem tartozik a zenei kiadó hatáskörébe, s az irodalmi, vagy tudományos kiadók terveiben nagyon is az utolsó sorokban

szerepel a folklór. Ezért nem jelent meg a felszabadulás óta jelentős román népzenei kiadvány s ezért tudnak nehezen publikálni a romániai magyarok is, pedig kéziratos volna megfelelő. Ezt a helyzetet látva felkértem bukaresti és kolozsvári kartársaimat, hogy a magyar folyóiratokba küldjenek cikkeket; esetleg tudományos munkáikból is kiadásra kerülhetne nálunk az, ami bennünket is érdekel. Természetesen mindnyájan igen nagy örömmel fogadták ezt az ötletet, amely, remélem meg is fog valósulni.

A kolozsváriak gyűjtőmunkájának egyik eredménye az is, hogy kezd kialakulni előttünk az erdélyi zenedialektuson belül több kisebb dialektusterület körvonala. Ilyen az alsó Küküllő-mente is, ahová rövid kiszállás keretében magam is elkerültem. Valóban más az itteni dallamok összképe, mint a többi székely területé. Az alatt közölt néhány feljegyzés némi ízelítőt adhat erről a zenei nyelvjárásról. Ez is más jellegű, mint az eddig ismertek: a második csak tetrakord terjedelmű, fától le a do-ig, az első pedig ezt lefelé egészíti ki a la-ig, tehát *moll*-hexakorddál. Régies jelenség az is, hogy szinte kötelező a szövegsor ismétlése.

Sirató
Parlando

1.

Sirató
vagy

2.

Giusto

3.
1. Megyek az ú- ton le- fe- lé. Megyek az ú- ton le- fe- lé. Senki se mond- ja: gy- re- re bá. Senki se mond- ja: gy- re- re bá.

Csárdás

4.
1. É- des- a- nyám hol van az az é- des- táj? Hol van az az
é- des- táj. A- me- lyik kol- ka- to- ná- nak ip- vol- táj?

Giusto

5.
É- des- a- nyám sok szép sza- va. Kit fo- gud- tam, kit nem so- ha. Kit fo- gud- tam, kit nem so- ha.

Giusto

6.
Egy mag- va- gyok bú- val rak- va. Egy mag- va- gyok bú- val rak- va.
Mint a so- mos- di al- ma fa. Mint a so- mos- di al- ma- fa.

Giusto

7.
Ka- pum e- lőt- ne fu- tyó- réssz. kor- tunk a- lá ne osi- nálj rést.
Tra- la- la- ral- la- la- la- la- la- la- Tra- la- la- la- la- ra- la- la.

Giusto

8.
Még a bú- za ki se hán- ta a fe- jét. Még a bú- za ki se hán- ta a fe- jét.
Egy kis ma- dár mind el- hor- ta a sze- mét. Egy kis ma- dár mind el- hor- ta a sze- mét.

Romániai tanulmányutam, valamint Sabin Dragoi-nak, a Bukaresti Intézet igazgatójának egyidejű budapesti útja megmutatta, hogy milyen nagy a jelentősége annak, hogy a két nép szakemberei közvetlenül találkozhassanak egymással. Mennyi kérdés egyszerűen és gyorsan megoldódik ilyenkor, amire addig nem is mertünk gondolni! Ilyen volt a hunyadmegyei zenei anyag mikrofilmjének általunk történt ajándékozása; ilyen volt az a megállapodásunk, hogy a bukaresti intézet egy hosszabb magnetofon-felvételt készít a különböző román népzenei típusokból, azt mi itt átjuttatjuk pirál-lemezre, letöröljük és ugyanazon a szalagon cserébe hasonló magyar zenei anyagot küldünk nekik s ezt addig folytatjuk, ameddig érdemes megküldeni való anyagunk van; ilyen volt sok ritka szakkönyv ajándékozása mindkét részről; ilyen az a sok tudományos tapasztalat, amit a közvetlen találkozások és a publikálatlan anyag közvetlen tanulmányozása nyújt. Ilyen volt az a megegyezés, hogy a kolozsváriak magyar gyűjtésük anyagát eljuttatják a Népzene Tára megfelelő kötetibe és számtalan más, kisebb-nagyobb kérdés, ami a beszélgetések során felmerült. De legnagyobb jelentősége az volt, hogy lehetővé tette a két ország szakemberei közt az állandó tudományos kapcsolat létesítését.

Legyen szabad ezúttal annak a reményemnek is kifejezést adnom, hogy ez a tanulmányút, Sabin Dragoi magyarországi látogatásával együtt csak első lépés a kölcsönös látogatások és tanulmányutak ezután következő sorában és a két ország népzene-kutatók szakembereinek többször is alkalmuk lesz még személyesen is megbeszélni közös problémáikat. Ezzel valóban élővé és gyümölcsözővé tehetjük a tudomány ezen területén is a két nép egymásközötti barátságát.

VARGYAS LAJOS

A BUKARESTI FOLKLÓR-INTÉZET VEZETŐJÉNEK MAGYARORSZÁGI LÁTOGATÁSA

Sabin Dragoi, a bukaresti Folklór-Intézet igazgatója, Állami díjjal kitüntetett zeneszerző és Lucilia Stanculeanu, az Intézet munkatársa néhány hetet töltöttek hazánkban. Ezen idő alatt sorra látogatták népzenevel foglalkozó intézményeinket, jártak a Néprajzi Múzeumban, a Népművészeti Intézetben, részt vettek egy vidéki népdalgyűjtő tanulmányúton, több alkalommal hosszabb beszélgetést folytattak Kodály Zoltánnal és több más népzene-kutatóinkkal.

Sabin Dragoi lapunk olvasóit a Folklór-Intézet munkájáról és a legújabb román népzenei kutatások eredményeiről a következőkben tájékoztatta:

»Intézetünknek ma már 60.000 fonográf-hengerre felvett népdala, hallás után leírt népdal-lejegyzése van. Az Intézet 1949-ben történt megalapítása óta a gyűjtést tervszerűen folytatjuk. Azelőtt csupán alkalmi gyűjtések voltak, szinte találmásra választották ki a gyűjtés helyét, ezért első dolgunk volt a még fel nem kutatott területeken, mint például Moldvában, a Havasalföld déli részén, Dobruzsában megindítani a gyűjtést. Ma már nincsen a gyűjtés szempontból elhanyagolt területe az országnak. A kutatások azonban nemcsak népdal-hagyományainkra terjednek ki, hanem különös gondot fordítunk a felszabadulás után keletkezett, új életünk szépségeit megéneklő dalok gyűjtésére is. Míg azelőtt csak a parasztok ajkán keletkeztek népdalok, addig a legutóbbi esztendőik tapasztalatai azt mutatják, hogy a munkásság körében is születnek dalok.«

Nagyon érdekelné népdalkutatóinkat, vajjon mutatkoznak-e kölcsönhatások a vegyeslakosságú területek népzenejében? — vetjük közbe.

»A kölcsönhatások nagymértékben észlelhetők. Különösen szembetűnőek a csángó daloknál. Sok, eredetileg más végződésű magyar dal a román dallamok határára átvette a frig-végződést. Általános jelenség a pentatonvégződés megtörése is. A magyar dalok jellegzetes pontozott ritmusának befolyása viszont igen erősen észlelhető a román daloknál. Érdekes jelenség az is, hogy a 12 szótagos sorokból álló magyar dallamok szövegét az átvétel során különböző felkiáltásokkal egészítik ki, mivel az énekelt román népzene nem ismer 6—8 szótagosnál hosszabb sorokat.«

Milyen mértékben vannak pentaton vagy pentatoneredetű dallamok a román népzeneben? — kérdezzük.

»A pentatonia épp oly általános jelenség a román népzeneben, mint a frig-végződés, sőt találunk még régebbi, a pentatonia kifejlődése előtti trichordos hangkészletet mutató dallamokat is. De nemcsak töredékes pentatóniát mutató dallamaink vannak, hanem a diatonából származó hiányos skálák is fellelhetők népzeneinkben, így például a c—d—e—f—g—h sor. Vannak nagyszámú hexachord szerkezetű és a dūr-, moll-rendszerben mozgó dallamaink is. A bővített szekund megjelenése későbbi jelenség, valószínűleg a cigányok hozták be hozzánk, míg a bővített kvartot azok a pásztorok ültették át dalainkba, akik nyájaikkal a Kárpátok vonulatát követve Lengyelország határáig húzódtak.«

Melyik a román népzene legősibb rétege? — folytatjuk az érdeklődést.

»Kutatóink a pogány időkre visszamenőleg találtak siratókat, lakodalmasokat és kolindákat. A kolinda nem csupán karácsonyi éneket jelent, hanem idefogaljuk az ősi, pogány, természeti ünnepekhez fűződő dallamokat is. Érdekességük ezeknek a daloknak: annak ellenére, hogy Románia mintegy 1000 éven keresztül különböző politikai és egyházi fennhatóság alatt állott, mégis egységes képet mutatnak az egész ország területén. Határozott stílusbeli különbséget csak a lírikus daloknál találhatunk.«

Milyen nagyszabású munkán dolgoznak most az Intézet munkatársai? — hangzik következő kérdésünk.

»Felszabadulásunk 10. évfordulójának ünnepén fog megjelenni a csángó dallamok gyűjteményes kiadványa, melyet Jagamas János és Farago József szerkesztett. A jövő évben fog megjelenni a Román Népzene Tára első 4 kötete. Ebből két kötet Hunyad- és Musciel-megye népdalait, a továbbiak pedig népmeséket fognak tartalmazni. A Népzene Tára további köteteit már műfaji csoportosításban állítjuk össze. Nagy figyelmet szentelünk azoknak a »szokás-dalok«-nak, melyeknek legnagyobb része még a kereszténység előtti időkben keletkezett. Ezek többnyire valamely természeti ünnephez kapcsolódnak, pl. aratóünnep, tél ünnepe stb.

A hagyományos ősrégi dalokból alakult az idők folyamán a ballada és a doina. A ballada formája kötetlen, nem strófikus szerkezetű. A doina alkalomhoz nem kötött lírai dalok, melyeknek előadója egyéni érzéseit mondja el. Ezeknek a daloknak legtöbbje a régi Románia területén élő hegyipásztorok ajkán keletkezett, innen kerültek Erdélybe, ahol strófikus dalokká alakultak át. Külön kötetben fogunk foglalkozni a dalszerkezetet mutató dallamokkal, melyek tartalmukra nézve sokfélék. Találunk közöttük a természet magasztalásával foglalkozó dalokat, gyermek- és bölcsődalokat, háborúellenes dalokat stb. Ezeket a XIX. sz. eleje óta keletkezett dalokat közös gyűjtőnéven újstílusú daloknak hívjuk, mivel az idők folyamán különböző változásokon mentek keresztül, a díszítések leegyszerűsödtek, tempójuk és előadásmódjuk a rubató-ból giustó-ba ment át.

Intézetünk munkatársai szép eredményeket értek el a népi táncok és a kíséretükül szolgáló hangszeres zenék gyűjtése terén is. Egyik legérdekesebb ilyen ősrégi, de ma már tűnőfélben levő, a mágikus kultuszhoz kapcsolódó tánc a caluseri, mely már csak igen kevés helyen található. Az 1700-as évekből származó feljegyzések azt mondják, hogy ráolvasás, betegség elűzése stb. céljaira szolgáltak ezek a táncok. A caluseri melódiáit, táncleírásait most összegyűjtöttük és azok a legközelebbi időben kerülnek kiadásra. Természetesen más népi táncok gyűjtésével is foglalkozunk, így pl. munkatársaink a legutóbbi időben a dragaica nevű régi munkatánc különböző változatait gyűjtötték össze és fejlesztették tovább alkotó módon. Valamennyi román tartomány igen gazdag táncokban.«

Ezután a népzene és műzene közti kapcsolat felől érdeklődünk. Hogyan használják fel a zeneszerzők a népi motívumokat műveikben? — kérdezzük.

»A régi román zeneszerzőgárda majd mindegyik tagja külföldön végezte tanulmányait. Érthető tehát, hogy a különböző divatos „izmus“-oknak hódoltak. Voltak közöttük Debussysták, Richard Strauss és Sztravinszkij követői stb. Egyben azonban legtöbbjük megegyezett: nacionalizmusnak tartották a népdallal való foglalkozást. A zsdánovi határozat rávilágított ennek a felfogásnak helytelen voltára és ma már elmondhatjuk, hogy zeneszerzőink mindegyike a socialista-realista művészet szempontjait tartja irányadóknak.

Mihai Andricu zenekari és kamaraművei egyaránt népi motívumokkal vannak átitatva. Georg és Jon Dimitrescu, Paul Constantinescu, Jon Chirescu, Paul Negrea kiváló folklóristák és egyben kiváló zeneszerzők is, akik művészetük alapjává tették a népzene-t.«

Most megkérjük Sabin Dragoi-t, hogy saját munkásságáról is beszéljen.